Ч. 48. Чернівці, пятниця дня 1. (13.) марта 1896. Рочник XII.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА

на „Буковину“ виносить
на цілий рік 10 зр. — кр.
на чверть року 2 „ 50 „
місячно . . . . 1 „ — „
для заграниці 20 рублїв або 40 франків.

Поодинокі числа по 6 кр. в бюрі ґазет Л. Горовіца в Чернівцях, ул. головна ч. 17.

ВИХОДИТЬ

щодня кромі неділь і руских сьвят о год. 5. по пол.

Редакция і Адмінїстрация „Буковини“ находить ся в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2.)

Оголошеня приймає ся за оплатою 6 кр. від стрічки; а в „Надісланім“ по 10 кр. від стрічки.

Наша бездїльність народна.

III.

(Дальше).

Скрізь, до кого написати, з ким зійти ся з провінциї, скрізь одно нарікане на львівских народовців: „Не роблять нїчого. Не йно не роблять нїчого, але формально заходять ся около сего, щоби других від всякої роботи відвести“.

Тяжкий се заміт. Я постараю ся, щоби не був голословний. Погляди і тон надає загалови праса. Праса, працююча щиро над ширенем здорових поглядів, над зисканем собі впливу, доложить всїх старань, щоби засади, котрі она репрезентує, в кождім числї, в кождій статї були видні як червона нитка в тканинї. Праса, репрезентуюча засади, не скаже нїчого, що було би сим засадам впрост противне; з уживанем жерел буде она вельми осторожна, а використає всьо, що годить ся, що так скажу, в єї крам. Праса така, о котрій мова, буде старала ся около себе зібрати найзнаменитші сили, забезпечити кождому свому дїлови материял добірний, писателїв у загалу взятих. Она буде старала ся у читаючих збудити ревноване, сьмілість, одушевлене і найприкрійші справи убере так, щоби не дїйствували депримуючо, а розогняли до борби, викликуючи відпорність. Она буде сьвідома, що реґістроване вопіючих беззаконностий сухе дїйствує депримуючо, кормить, взмагає апатию, і буде всїми силами стерегла круг своїх читателїв перед пригнобленем. Она нарешті на кождім кроцї пильнує партийної чи народної карности, і ужие всїх средств, щоби єї підтримувати і взмагати.

Прасою, котра у нас, у партиї т. зв. опозицийних народовців мала повнити ті задачі, єсть „Дїло“. Знаєте, котра віденьских часописий єсть головним моделем для „Дїла“?

Бо кожда часопись на провінциї мусить свої артикули о загальних справах біґучих модельовати з часописий столичних. Здавало-б ся з природи річи, що головним моделем для „Дїла“, часописи, що має репрезентувати полїтику засад, полїтику опозициї моральної була-б: Reichspost, або Volksfreund, або бодай Volksblatt Верґанього. А тимчасом головним моделем, ментором в веденю „полїтики засад“ єсть для „Дїла“ жидівско-лїберальна N. fr. Presse. Християньскі суспільники Відня не ступлять ногою в реставрацию, где N. fr. Presse лежить; „Дїло“ у всїм, де може, слїпо йде за нею, цитує єї яко найвисшу мудрість.

Ось перша причина, чому партия засад, репрезентована „Дїлом“, модельованим після лїберальної N. fr. Presse, на проклямоване і перестеріґане засад в полїтицї не здобуде ся. Жалуємо йно вctч. духовеньство, котре не запротестує против того, щоби „Дїло“ ширило лїбералїзм N. fr. Presse.

Кожда бiльша часопись старає ся о дотепний легкий, і о поважний науковий фейлетон. В „Дїлї“ такий фейлетон єсть рідкостю. В нїм у фейлетоновій часописи поміщають ся повісти о виключно майже десперацкім сьвітоглядї Гайного, Монасана і т. п. Чи се не мусить впливати на читаючу суспільність десперацко, се не входить очивидно в рахубу редакциї. Але коли ми і бачили від часу до часу дотепні і повні гумору і їдкої сатири фейлетони з пера: Корн. Устияновича, Підгірянина, Наталя Сокальского, В. Ч., Звіздочки, Диркача і ще декого, кого на скорі годї спамятати, то мусить нас дивувати, чому маючи споре число здалих до фейлетону писателїв, редакция не старала ся о сталї їх працї до сеї рубрики? Прецї-ж відома річ, який вплив на умисл робить легкий сатиричний фейлетон, зграбний жарт, дотеп, ironія. Не один подумав: певно руске лїнивство спиняє сих писателїв в дальшім культивованю фейлетону. Але я, хотячи видїти ясно, а на щастє знаючи декого з поіменованих писателїв, віднїс ся до них з

З ЖИТЯ.

(Лист зперед 35 лїт. А тепер як? Що би то було без москвофілів? Чому Русин так дорожить своїми думками? Рускі фабрики опінії публичної і клопоти редакторскі).

Припадково виймив я із своєї бібліотеки „Голос на голос для Галичини“, брошурку видану в Чернівцях 1861 року, тай став переглядати. Знайома менї вже та брошурка, але таки один уступ в нїй вразив мене тепер незвичайно. Як раз тому 35 лїт, бо 12. марта 1861 року, писав Ізидор Якимович з Тернополя до Антона Кобиляньского в Чернівцях між иньшим так: „Тебе, правда, дивує тото, що Русини по руски не вміють, але мене тото не дивує анї раз, бо памятаю дуже добре, же і я змаленьку не по руски, але по польски белкотїв, а мама до мене і тато і сестри і братя; а по руски лише у варни бесїдовало ся з челядев або з хлопом на дорозї або під церквов. Аж від 1848 року щось більше і частїще в покою мож було зачути руске слово — але як? сам догадаєш ся — (з встидом!). Тепер чи потрафиш ми сказати, хто то тому був винен, чи родичі (чи дїд чи прадїд), чи я, чи час такий, чи Ляхи,—же хто лиш троха був попанїв, ого! вже і здурів! А лише хлоп на стільци під буками мав розум... І ще нинї знаю много таких Русинів, що руского ся встидають, — собаки, пощезали би! — ще дуріють! ще слїпі! О Боже, дай їм, щоби вже раз прозріли!... Они, видко, чекають на готове: їли би, аби їм печені голубцї сами до поганого їх рота влетїли“...

Не знаю, яке вражінє робить сей уступ на вас, що се читаєте, а менї видить ся, що его тепер, як раз по 35 лїтах, можна би також повторити і через те не сказало би ся ще дуже великої неправди. Лїт тому 35!... Певна річ, що з того часу богато перемінило ся на лучше, але проте, уживши твердих слів І. Якимовича, „і ще нинї я знаю много таких Русинів, що руского ся встидають, ще дуріють, ще слїпі! О Боже, дай їм, щоби вже раз прозріли!... Они, видко, чекають на готове“... Киньте оком на всю партию москвофільску, що за тих 35 минувших лїт чекала на готове і руского встидала ся і встидає ся. — почислїть всїх тих, що вважають себе Русинами, а по руски, справдї по руски, без похибки, не вміють нї говорити нї писати, —що гірше, дома у себе уживають чужих мов, — почислїть ви їх, і вам живо стане перед очима типовий Русин, що „жде на готове; він їв би, аби єму печені голубцї сами до рота влетїли“...

Легко сказати: 35 лїт! Але вдумайте ся ви в історию тих 35 минувших лїт нашого житя і уявіть собі, що за той час у нас, в австрийскій Руси, не було нїяких москвофілів, нїгде: анї в Галичинї, анї на Буковинї, анї в Угорщинї, не було колотнечі і борби з ними, а вся наша сила і енерґія пішла в користь народови тою дорогою, якою вже тому 35 лїт народовцї ішли, не було спорів о мову і о нещасну правопись, всї видавництва працювали для народу в его рідній мові, з вірою в его будучність, — уявіть собі такий період нашого житя, а вам певно прийде охота писати утопію на тему: яким би то шляхом пішов був наш розвій, ак би в нас не було тих нещасних москвофілів? Чи ми потребували би тепер, заломивши з горя руки, дивити ся, як нас леда хто перемагає? Чи в нас не було би правдивої сили? А проте, сьвітку мій! чому-ж іще й нинї ми не хочемо бачити, хто нам ворог?!

Цїле поколїнє зросло без доґмату і на него прийшла тепер черга говорити і вести провід в народї. Уродив ся Русин і батько не знав чого сина навчити, яку єму дорогу показати, бо сам не мав певних пересьвідчень. Тимчасом вродив ся Поляк і заставав уже ідеали і доґмати польскі готові; він не потребував їх шукати, він їх лише принимав. А Русин мусів глядати сам собі дороги, з тяжким трудом виробляти собі пересьвідченя і ідеали, отже до чого по якімсь часї своїм розумом дійшов, то стало ся єму дуже дороге і виробило в нїм впертість та неподатливість на всякі иньші думки. Наслїдки тих безґоґматичних часів ми бачимо тепер і гірко всї відчуваємо, але поступити ся одною або другою своєю думкою в практичний бік ми не вміємо, бо жаль нам наших пересьвідчень, з таким трудом набутих. Звідси незгода і безголовє, звідси такі обяви, що закопавшись в дрібницї дано хвилї тратимо саму основну нашу цїль зпере

запитанєм, чому мовчать; і знаєте, що менї відписали? Они посилали новий материял для нашої часописи, робили пропозицию періодичного писаня фейлетону за дармо; але післаний материял раз і другий пішов до коша, а відповіди, подяки, захоти, не дано навіть в „Переписци Редакциї“.

В „Дїлї“ як в кождій щоденній часописи, єсть рубрика: „Наука, штука, лїтература“. Тут місце на подане рецензий **ефемеридних** (отже не конче строго наукових, об на такі квалїфікують ся часописи лїтературні і наукові), з видаваних у нас книжок, часописий, і штук красних. Що в сей спосіб була-б увага читателїв на поодинокі нові книжки, репродукциї і пр. значно звернена, писателям зробила би ся прислуга, а і виробив би ся поволи змисл критичний, у нас не вельми розвитий, се чей ясне. Однак рубрика ся в „Дїлї“, се місце мертве. В послїдних доперва часах почали появляти ся в сїй рубрици періодичні рецензиї видань „Просьвіти“, пера І. Н., именно про книжки чч. 178—182, і на ч. 188—189. Мене застановила люка від ч. 183—187.; а позаяк знаю припадково рецензента, віднїс ся я до него з запитанєм, як сю люку в рецензиях розуміти, бо якось нїхто замісць него єї не заповнив. І ось яка була відповідь: „Редакция має переслані рецензиї на чч. 183—187; а єли їх не містить, то шкода часу писати на дармо“. Отже мати єдиного добровільного рецензента, може не найгіршого, і єго приневолити до бездїльности на сїм поли, не постаравши ся о рецензиї з иньшого пера, чи се не єсть доказом, що й других відводять львівскі люди від роботи, і самі єї не роблять?

(Гляди нинїшний фейлетон з житя — Ред.)

(Дальше буде.)

Допись „Буковини“.

Вашківцї, 10. марта 1896.

(Про сьвятковане памяти Т. Шевченка).

Дня 8. с. м. відбув ся в читальни „Рускої Бесїди“ в Вашківцях н. Ч. вокально-декляматорский вечерок в память 35 роковин смерти Т. Шевченка. Вечерок отворив голова вашківскої читальнї о. Е. Боярский, повитавши гостий т. є. місцеву і замісцеву інтелїґенцию та селян членів читальнї з Залуча н. Ч., промовою, в котрій піднїс головно гадку поета, що лиш наука зможе усунути з наших хат селяньских се зло, котре наш поет так глубоко відчував, а вага котрого не перестає тиснути нашого селянина. Відтак панї Кл. Боярска в своїм відчитї відмалювала в дуже приступний спосіб характер поета, та значінє єго творів для нашого народа, послугуючи ся притім головно цитатами важнїйших місць з творів поета.

По відчитї слїдували продукциї хоральні переплїтані декламациями. І так, хор мішаний складаючий ся з пань: Валериї Рубіш, п-ї Дутка, панен Бетті Клїнґер, Мариї Душенько і пп. учителїв Данчула з Волоки, Григорчука з Чорториї, Дутки і Щупака, учителїв місцевих та п. о. Боярского під управою учителя п. Бернгарда Рубіша відсьпівав знаменито і вправно піснї: Пробудилась Русь, Там де Татран, Ой поїхав Ревуха, Звела мене біда, Чом красна Буковино, і Гуляли. Декотрі з тих пісень н. пр. Гуляли мусїв хор на жадане публики повтаряти. Окрасою хору був срібно-звучний голос п-и Бетті Клїнґер. П. учитель Дутка віддав з повним чувством твір поета „Думи мої“, учитель п. Щупак „Причинну“, панна Наталїя Петровска „Тополю“, а селянин, член нашої читальнї Дмитро Павлюк стих „Учіте ся брати мої“. — Дуже удачно віддеклямував п. учитель Данчул „Гамалїю“ і Могильницкого „Русин вояк“. Особливо послїдна деклямация подобалась загально, а вдоволена публика нагородила декляматора гучними оплесками.

Вповнї удачний вечерок закінчив Др. Лев Петровский подякою для нашого монарха, під котрого опікою частина руско-україньского народу, що мешкає в Австриї, може занимати ся виповненєм заповіту поета т. є. ломанєм кайдан темноти, почім хор відспівав імн цїсарский. Слїдувала ще подяка для численної інтелїґенциї дооколичної і селян залуцких, а пісня „Ще не вмерла Україна“ з одушевленєм відсьпівана всїма присутними, завершила проґраму вечерка.

Замітне було лиш се, що на тих вечерницях не явили ся: вашківске гр. пр. духовеньство, і поіменно запрошені члени другої рускої читальнї в Вашківцях, коли противно дооколична інтелїґенция не пожалувала труду, і прибула навіть з подальших місцевостий, як н. пр. пп. Севериньскі з Вилавча, пп. учителї В. Баер і В. Кукелка з Станівців і п. Гишка уч. з Калинівців. П. совітник суду станівского Петро Войнарский і п. Николай Жуковский не могли прибути на вечерок, але прислали свої датки і то перший 1 зр., другий 50 кр. на цїли читальнї.

Вкінци годї поминути мовчки поступок нового предсїдателя місцевої ради шкільної п. Дмитра Балошескула, котрий не хотїв відступити салї шкільної на вечерок. Виділ читальнї одержав в сам день вечерниць перед полуднем телєґрафічне призволенє ц. к. старости на уряджене вечерниць в убікациях народної школи. Пп. учителї взялись зараз до прикрашеня салї, а коли майже кінчали роботу, явив ся в школї п. Балошескул і казав поліцаям школу заперти, не зважаючи на позволенє старости. Аж пополудни на інтервенцию двірника, отворено школу і позволено забрати прикраси. Богато гостий, що прибули на вечерок, були сьвідками сего дивного поступку п. Балошескула. Вечерок відбув ся відтак в нанятій хатї (бо льокаль читальнї тїсний), через що дохід з вечерка на цїли читальнї зменьшив ся значно.

Др. Лев Петровский.

НОВИНКИ.

ЧЕРНІВЦЇ, дня 12. марта 1896.

На курс, що має приготовити учеників до іспиту до рускої гімназиї, записало ся вже двайцять хлопцїв. Число то певно зросте, бо ще курсу не отворено. Маґістрат черновецкий позволив їх учити в школї при улици виділу краєвого. Перші напасти зі сторони Волохів на руску гімназию вже є; именно Gaz. Buc. взиває компетентні сфери, аби не позволили учителям казати ученикам, що є такий а такий курс, на котрім можна приготовити ся до вступного іспиту. Зна-

очий і лучимо ся н. пр. з москвофілами, своїми ворогами.

В статях опозицийніста, поміщених на чільнім місци Буковини п. з. „Наша бездїльність народна“ читаємо про значінє праси у нас. А вже-ж коли подумаємо собі, хто у нас так страшно збаламутив нарід і чим, то не находимо иньшої відповіди, як лиш ту, що одна праса найбільше ту пошкодила. Таке покійне „Слово“ здеморалїзувало нам за довгі роки всю інтелїґенцию. Ріжні, численні єго спадкоємцї ведуть сю роботу дальше. Мають гроші і розкидають ґазети даром або за півдармо, так що з ними годї видержати конкуренцию. Провідники наші руйнують ся материяльно через видаванє ґазет, аби лише спасати честь „партиї“, котрій та честь немов байдужа. Кромі того москвофіли за „добрих“ часів захопили в свої руки ріжні богаті фундациї і інститути (Народний Дім і Ставропиґію), отже борба з ними забирає нам більшу половину нашої працї, котра так придала би ся на що иньше! Вміла Росия походити коло справи, нехай їй Бог того варварства не памятає!

З „Дїлом“ в Галичинї, а в Буковинї з „Буковиною“ виступали народовцї вже як сьвідома партия, а бодай як притягаючий осередок, коло котрого збирали ся свої люди, що мали одну мету. Було се в Галичинї тому 17 лїт, а в Буковинї тому 12 лїт. Тілько жадає ся від праси, таку вагу кладе ся на ню! І слушно. Але загляньмо в редакциї руских часописий, чи фабрики, в котрих тепер щоденно фабрикує ся руска опінїя публична. Богато там сил? Чи фахові они? Назвім ми їх; адже з тим нема потреби крити ся? Справдїшних редакторів, vulgo ґазетярів, ми на всю Галичину і Буковину маємо десять; при „Дїлї“ Ів. Белей і Мих. Струсевич (всї иньші помічники „Дїла“, то перелетні птицї), при Kurjer-i Lwowsk-im Іван Франко, при „Народній Часописи“ Кирило Кахнїкевич і Антін Березиньский, при „Буковинї“ О. Маковей і молоденький помічник (всї иньші сотрудники нестaлї і не платні), при „Радикалї“ і „Громадскім Голосї“ Вячеслав Будзиновский, при „Зорі“ Володимир Левіцкий (сам один!), — кромі них невтомимий Кость Паньковский, що вів або веде ріжні видавництва, а до недавна ще Мих. Павлик, (фахових видавництв, як Посланник, Дяківский Глас і т. п. не числимо) — і тілько всього сьвітла і воску! Всего десять! Назвали ми вже ту не лише редакторів щоденних ґазет, але навіть декотрих періодичних. Тимчасом при самім „Галичанинї“ єсть пятьох чи шістьох старих, добре платних редакторів, вправних у своїм ремеслї, бо вже на тім зуби з'їли. А якже у нас нашї ґазетярі платні? Пишуть они часто про визиск робітників, обурюють ся на принципалів, а тимчасом їх самих визискує принципал-нарід без найменьшого милосердя, а їх апеляция можлива лише до Бога.

Так коли вглянете в нашї редакциї, то зачудуєте ся, якими преріжними роботами мусять нашї редактори занимати ся. Полїтику свою і заграничну, фейлетони о всїм, новелї, поезиї, критики і справи економічні, все те кождий руский редактор в потребі мусить уміти написати, бо публика супротив него занимає звичайно лише „прихильно-вижидаюче“ становище і хоче науки, забави, розривки, одушевленя, заспокоєня своєї цїкавости, притім ненарушимости єї інтересів (за одного ображає ся ся без причини сотня) — всего а всего хоче... А бійте ся Бога! звідки-ж того всего добра набрати?

Поляк, Нїмець редаґує половину своєї ґазети ножицями. Черновецкі нїмецкі ґазети передруковують чужі фейлетони, витяті з більших ґазет, безпардонно, ще навіть пишуть на заголовку: Nachdruck verboten!, статю витне з Berliner Tageblatt, фейлетон з Fremdenblatt-у, новинки загальні з віденьских ґазет, дещо сам допише — і ґазета готова. Поляки радять собі так само, бо мають кількадесять щоденних ґазет. „Галичанинъ“ витне статю з „Нового Времени“, змінить лише какъ на якъ і что на що — і вже есть „по руски“; — „Православная Буковина“ половину кождого числа заповнить материялом, передрукованим з ріжних московских „епархіяльних відомостий“ — і ґазета також готова. Оно, певна річ, не гарно брати чужі річи, але при навалї роботи мусять же собі люди якось помагати, тим більше, що взяти чужу новинку — то ще не такий смертельний гріх, бо знає ся, що й та новинка звідкись даром також взята. Так уже взаїмно помагають собі редактори мимоволї, хоч як нераз ненавидять ся між собою.

А у нас як? У нас з ножиць майже хісна нема. Не запозичиш ся у нїкого, бо нема в кого. Схочеш — не дай Боже — взяти яку інформацию з „Галичанина“ — толкуй на руске; схочеш з „Дѣла“, переписуй на фонетичну правопись. З польских ґазет толкуй, з нїмецких, росийских також, все а все сам пиши і перерабляй, тому що ти не Нїмець, не Поляк, не Москаль, тілько Русин.

Тепер же подумайте собі: от єсть тепер місяць марець, без руских сьвят, з чотирма лише недїлями. Редакция щоденної часописи мусить видати в таким місяци 27 аркушів друку, заповнених — розуміє ся — як найцїкавійшим, добре обробленим материялом. 27 аркушів друку! Хто хоче мати хоч мале понятє, що то значить тілько

чить: ті ц. к. сфери, що заложили ц. к. руску ґімназию, мали ми тепер старати ся, аби в тій школї не було учеників. Таких „компетентних сфер“ Gaz. Вис. не найде... Що приватно Волохи будуть також аґітувати против рускої ґімназиї; то річ певна. Н. пр. один панотець „Русин“ відмовив вже хлопця від рускої ґімназиї, бо в нїй — каже — будуть учити релїґії „ґалїцияньскої“. Темнота тай годї!

Був кінь та з'їздив ся. Таке можна-би сказати про неодного з наших галицких народовцїв — пише нам наш львівский дописуватель. — А ще недавно стояли ми народовцї сильні як мур в наших національних переконанях, згідні в дїланю против всїх ворогів нашої національної ідеї, щирі та отверті поміж собою, неприступні для москвофільскої клїки. Та все те минулось! Ми скацапіли! Такі гадки насувають ся менї і тепер при роздумуваню над акциєю в справі виборів до ради міста Львова. Результат виборів вийде мабуть для Русинів не дуже цікавий. Загально числять, що вийде шість Русинів, число мале, меньше, як в давнїйших лїтах. Руских лїст віддано всего 182, хоть як говорять поінформовані, у Львові живе около сїмсот Русинів, управнених до голосованя. Апатия, як видно, розсїла ся поміж львівскою Русию на добре, хоть з другої сторони саме ведене акциї не могло збудити поміж Русинами великого одушевленя. Побіч п. Нагірного, бачимо людьми довіря руского передвиборчого комітету пп. Павенцкого, д-ра Добряньского і других з нашого москвофільского табору. На першім зборі виборців ставляє др. Франко проґраму комітету, до котрого можуть належати люди, що стоять виразно на народнім ґрунтї, на тїснїйшім зібраню ломлять пп. Нагірний і др. Сельский копіє за вибором д-ра Павенцкого на заступника голови комітету і перепирають єго при помочи народовцїв: о. радника Тороньското, п. Врецьони і радикала д-ра Франка. От до чого ми дійшли! Одного дня станемо на народнім ґрунтї, а другого дня голосуєм на Павенцкого. Полїтику п. Нагірного ми розуміємо. Загально відома річ, що др. Павенцкий умів звиватись коло польских комітетів, котрі єго поперли як не можна красше, а п. Нагірний мав надію, що др. Павенцкий попре рівно щиро єго кандидатуру в польскім таборі. В тім лежить succus rei! Та не досить сего. П. Нагірний, шеф независимого руского виборчого передсоймового комітету, уважав за відповідне виголосити перед виборами до ради міста своє полїтичне віроісповідане, а зробив се на вечерницях одного товариства, котрого єсть головою. Числив відай на ефект та одобрене, а найшов як раз противне. Держачи промову, звернув ся п. Нагірний до молодїжи і сказав, що ми Русини повинні залишити всякі питаня лїтературні і національні, бо ті нас роздїлюють. На ту консолїдацийну промову дав належиту відправу один з академиків, а п. Нагірний побачив, що молодїж руска не пустила ся ще на ту дорогу деморалїзациї, на яку вступили деякі з галицких народовцїв. П. Нагірний і др. Павенцкий уважали тодї за відповідне вийти з вечерниць. П. Нагірний! Правда, що ви давно знакомі з др. Павенцким і Ви не в силї так скоро виречись єго товариства, вже-ж таки не забувайте, як то недавними часами мобілїзували ся Русини народовцї в оборонї Вашій, коли штаб д-ра Павенцкого хотїв Вас викинути з „Торговлї“. Не забувайте також, що прийде час, коли вам москвофіли підставлять ногу, а народовцям не дуже схоче побивати ся за конем, що „був, та з'їздив ся“.

Лихва в Галичинї. Майже кождого дня читаємо в часописях про процеси о лихву. Особливо самбірский окружний суд взяв ся дуже енерґічно за викрите лихварів; від нового року доси було там таких 28 карних розправ. Недавно тому відбував ся голосний процес через 10 днїв против Мошка Клїґера; єго засуджено на рік вязниції, 2000 зр. кари і кілька тисячів зр. відшкодованя. З того можна собі представити, як далеко зайшла та пявка в своїх лихвярских операциях. — Лихва розширена головно в гірских околицях: в Борини, Турції, Сколю, а також в Стрию, Самборі і Старім містї. Характеристичне, що коли одна пявка лихварска займе ся одним повітом, то другий лихвар єму не перебиває в тім і нїколи не провадить в тім повітї свого „ґешефту“. Судові розправи перед самбірским судом виказали три способи лихви: грошеву, ґрунтову і на доживотє. При першім способі позичає жид гроші на грубі проценти, дораховує їх до капіталу, ту суму знов опроцентовує і т. д. Звичайно позичають на 24 до 48 процентів, але трафляли ся також 170 до 180 проценти. В довжнім скриптї котрий робить ся у нотаря, стоїть все написано, що селянин позичає на продуктивні цїли, отже на купно волів, насїня і т. п. Але і нотар і жид і селянин знають, що селянин позичає або на весїлє, похорон або на сплату довгу у того-ж самого лихваря. Помимо того мусить селянин пристати, щоби в скриптї стояло „на продуктивні цїли“, бо инакше не дістане позички. — Другий спосіб лихви — то на ґрунта селяньскі. Позичить селянин малу суму на скрипт, на вексель або й на слово. Потім приходить довгий процес, котрого кошти перевисшають позичену суму, опісля інтабуляция на ґрунт селянина; вкінци купує лихвар цїле господарство своєї жертви за безцїн або дістає від селянина добровільно кілька парцель, але не екстабулює ся зовсїм. По смерти старого лихваря провадять єго дїти процес о інтабульовану ще суму! — Третїй спосіб лихви, то на доживотє. Лихвар не забирає господарства своєї жертви, але за то опановує єго цїлковито, так що бідний селянин мусить давати жидови гроші на всяке купно, почавши від ярмурки аж до кожуха. Жид-лихвар стає опікуном селянина, котрий не важить ся нїчого зробити без зізволеня свого лихваря; ба що більше, селянин уважає такого лихваря своїм добродїєм і шанує єго. Се найнебезпечнїйший рід лихви. — Як страшно опанували лихварі гірскі повіти, показує от хоч би найновійший факт. Вмер недавно тому староміский лихвяр Фішель Аберман і лишив своїм 13 дїтям по 90.000 зр., а своїй жінцї 40.000 зр.. значить разом 1.210.000 зр.; окрім того найшли довжних скриптів на суму 25.000 зр., котрі один із спадкоємцїв купив за 8.000 зр. і буде перепроваджувати екзекуцию. — Коли самбірский суд взяв ся так енерґічно до викоріненя того лиха, то належить ся єму щира подяка від кождого чесного чоловіка а заразом треба бажати, щоби другі суди поступали собі за тим гарним прикладом.

Хлопскі паничі. Кому з нас незвісні по селах урльопники, двірскі карбовники, фірмани, побережники і подібної масти люди з своїми звичаями, норовами і привичками? Суть то люди, котрі обтерлись крихточку о паньску сукману або о міских людий і думають, що легким коштом станули уже на рівнї з панами, та на своїх людий дивлять ся вже через плечі і з горда. Люди ті, котрим здає ся, що они пошились уже в панів, цурають ся найперше свого рідного язика, накручують свою мову на польске і хвалять ся навіть такою поломаною бесїдою, уживаючи єї при кождій нагодї. Їм здає ся, що сказати місто добрий день — дзєнь добри, або замість біґме — далїбуґ, значить уже щось дуже паньского. Смаровіз двірский, сьмітєскроба і Іванко, шо возить жидам, цїнять себе відтак яко вашець і ставляють себе висше над статочних господарів сїльских. Щоби себе піднести з низького нїби то становиска, они балакають кепско по польски і не розуміють сердешні в своїй дурнотї, що тим всїм осьмішують себе самі в очах тих, котрі дїло понимають. Тому пустому паношеню ся і викручованю своєї бесїди зарадить лишень просьвіта і пізнанє свого достоїньства. Однак поки-що не завадить при спосібности провчити розуму такого дурня. — Так пише Читальня про хлопских паничів в Галичинї. На Буковинї такі паничі також є.

Дрібні вісти. Львівский митроп. ординарият віс до ради державної (на руки посла Барвіньского) петицию о унормоване пенсий для вдів і сиріт по греко-католицких сьвященикях. Петиция внесена в радї державній дня 5-го марта.

Телеґрами „Буковини“.

З дня 12-го марта 1896 року.

Ментона. Вчера передполуднем прибув сюди князь уельский і пішов до Кап Мартен, де австрийский цїсар вже перед тим був. Опісля удав ся на воєнний корабель „Мірамаре“, де відбув ся обід, в котрім взяли участь австрийска пара цїсарска, князь уельский, цїсарева Евґенїя, ґр. Шевро і дружина. Уельский князь виїхав потім до Монте Карльо на лови на голуби.

Віден. Комісия для реформи виборчої вела вчера дальші наради над правительственним проектом що-до місцевостий виборів: присутні були мінїстри ґр. Баденї і др. Ріттнер. Президент мінїстрів ґр. Баденї заявив, що не

написати, нехай лиш собі „для приємности“ перепише тих 27 чисел ґазети. Роботи умової і не числю. А кожда руска редакция, хоч як мало має сил, мусить таку штуку втяти: написати денно самому 500 стрічок друку — се у руского редактора зовсїм не велике диво. Пише ся, мов з рукава сипле ся, бо хлопець з друкарнї жде на рукопись, а ґазета не сьміє спізнити ся. Инакше високоповажані читателї дуже би гнївали ся і цїлком слушно; за свої гроші кождий пан і може приказувати.

Ба! почекайте! А єсть же то справедливо, аби так люди мучили ся? Уважає ся редакторів, чи слушно чи не слушно, духовими провідниками народу, а ту сей нарід наш цїлком байдужий на їх долю. На вартости ґазети не розуміє ся, заходів оцїнити не вміє, а про вартість ґазети рішає у него в найлучшім випадку лукава партийність. А вже догодити — нікому не догодиш серед такого заколоту преріжних пересьвідчень, а радше — серед такої бездоґматичности. Як би так кождий передплатник уважав своїм обовязком роздобути для ґазети, котру читає, по десять иньших передплатників, а кромі того, що сам замітить або видумає, подавав до відомости редакциї, то зібрало би ся більше гроший, кожда редакция могла би мати більше платних помічників у себе, могла би роздїлити роботу: „ти се пиши, а ти то“, до чого котрий вдав ся, — і ґазета була би повна добрих, обдуманих і оброблених статий. Тодї би можна і надсилані статї обрабляти, бо наші люди — правду сказавши — по руски писати не вміють, так само майже, як тому 35 років, тодї стало би часу на листи, на зносини з людьми, так доконче потрібні, набрало би ся фантазиї, жвавости, запалу, був би час на вишукане ріжнородного материялу, на цїкаве ґруповане єго—одним словом подайте рускому редакторови лише 5000 передплатників, а він покаже, що потрафить!

А так що? Латає ся з дня на день, аби дальше. А суспільність, як єгипеткий сфінкс, дуже мудро мовчить; стріляй хоч з яких канон в єї нерви-посторонки, не надрушиш їх, — она байдужа. Не знати лиш, чи така загадочно мудра, чи така темна. Посторонні помічники у наших ґазет — то велика річ, дуже часто хосенна, але буває також шкідлива, просто баляст неужиточний, що тільки час забирає. Але проте тою посторонною даремною помочию у нас ґазети стоять. Біда тілько в тім, що редакторам не стає часу стояти в тїсній звязи з такими ласкавими помічниками, котрі потребували би часом лише поученя, інформаций і були би справдї дуже потрібними. Та як то прикро стояти о їх ласку!

Я таки мушу дуже практично закінчити свою говірку і думаю, що розумно; головна недостача наших видавництв лежить в тім, що не мають гроший. Як би за кожду роботу платило ся, то у нас найшли би ся сотки публїцистів і лїтератів, а ґазети наші могли би ревнувати з европейскими; а так за простибі лише який безсребренник патріот схоче мучити ся і писати. А таких мало, дуже мало! Гроші знов на видавництва може дати тілько суспільність руска, а коли она їх не дає, то з того бере ся такий circulus vitiosus, що будь у вас голова як бочка, повна розуму, а виходу з него не найдете. А коли знаєте, то скажіть: який вихід?...

* * *

згаджає ся на жадну проєктовану зміну і обговорює на підставі закону постанови що-до місцевостий вибору в виборчих округах з посередним і безпосередним вибором; вкінци просить бесїдник приняти внесенє правительства, тим більше, що тим не дає ся правительству надто великої власти. Комісия приняла внесенє пос. Руса, щоби судові округи подїлити на малї виборчі округи, і внесенє пос. Фалькенгайна, щоби при введеню безпосередних виборів в новій пятій куриї кожда місцевість в краю була місцем вибору, котре краєве законодавство для виборів до краєвого сойму постановить яко місце вибору. Всї иньші внесеня відкинено. Пос. Дінавлї внїс, щоби громадянам, котрі зрештою сповнили всї услівя до права виборчого, признати право виборче, коли они платять хоч 3 зр. безпосередного податку. Ґр. Баденї заявив ся против сего внесеня, бо оно нарушувало би значно істнуючі постанови, коли би з одної сторони заведено загальне виборче право, а з другої ще знижено цензус податковий в істнуючих куриях. Зрештою справа податкової реформи така важна, що чейже палатї послів так само залежати буде як і правительству на тім, аби єї ухвалено як найскорше. Згадане внесенє відкинено; так само відкинено дальше внесенє пос. Дінавлї, щоби по переведеню закону о податку особисто-доходовім признати виборче право тим громадянам, котрі платять безпосередного податку що найменше 4 зр., і щоби управнені тепер до вибору не стратили виборчого права по переведеню податкової реформи. Пос. Беер заявив іменем нїмецкої лївиції готовість, пристати при нарадах над податковою реформою на внесенє, щоби управнені тепер до вибору не стратили того права. Вкінци принято одноголосно внесенє пос. Дінавлї, взиваюче правительство, аби оно ще перед нарадами над введенем особисто-доходового податку внесло додаток до виборчого права до ради державної, котрим би забезпечено те виборче право тим клясам, що загрожені зменьшенем або увільненем від податків. Ґр. Баденї не протестував против сего внесеня.

Відень. Палата панів відіслала проект закону про виплату гірняків до осібної комісиї для нарад над законом про інспекторів гірничих. Дальше принято по промові міністра фінансів проект закону о знесеню надгороди для фінансових стражників за переловленє контрабанди. Відкинено внесенє Сохора, щоби сей проект відіслати назад до комісиї для основнійшого перестудіованя.

Берлин. По вчерашнім снїданю розговорював нїмецкий цїсар з гостями, головно з ґр. Ґолуховским і австрийским амбасадором Шеґенїм.

Виданя „Буковини“.

Перші Зорі, оповіданє Теодота Галїпа, сторін 110, вісімки, цїна 30 кр., з пересилкою 35 кр.

В день сьвятої волї. Оповіданє О. Я. Кониського, сторін 42, 16-ки, цїна 10 кр., з пересилкою 12 кр.

Для передплатників „Буковини“ обі книжки коштують лише 30 кр. разом з пересилкою.

Рух поїздів зелїзничих

важний з днем 1-го мая 1895 після середно-европейского годинника.

Приходять	Поїзди поспішні			особові			мішані	
до Чернівців								
З Відня, Кракова, Львова, Станїслава, Коломиї і Снятина	12^{24}	.	.	$6^{\underline{39}}$	$10^{\underline{34}}$	6^{30}		
З Букарешту, Яс, Сучави, Глїбоки	2^{49}	.	.	$9^{\underline{20}}$	$9^{\underline{31}}$	5^{00}		
З Новоселиці, Садаґури .	.	.	.	.	.	.	$11^{\underline{45}}$	$9^{\underline{35}}$
до Львова								
З Відня, Кракова . . .	1^{22}	$5^{\underline{10}}$	$8^{\underline{40}}$	$7^{\underline{00}}$	$9^{\underline{06}}$	9^{00}		
З Букарешту, Сучави, Чернівців, Станїславова .	$9^{\underline{50}}$	.	.	1^{32}	7^{37}	$6^{\underline{17}}$		
З Підволочиск	2^{25}	$10^{\underline{00}}$	.	8^{25}	5^{00}	.		
З „ на Підзамче	2^{13}	$9^{\underline{44}}$	.	8^{12}	4^{33}	.		
Зі Стрия.	.	.	.	$12^{\underline{05}}$	8^{10}	1^{42}		
З Белзця	.	.	.	8^{00}	4^{40}	.		
Зі Сколього і Стрия . .	.	.	.	$9^{\underline{16}}$	.	.		
З Відня, Кракова (т. зв. блискавичний потяг) .	.	.	.	.	.	.		

Відходять	Поїзди поспішні			особові			мішані	
з Чернівців								
До Снятина, Коломиї, Станїславова, Львова, Кракова і Відня	3^{04}	.	.	9^{48}	$9^{\underline{47}}$	$5^{\underline{13}}$		
До Глїбоки, Сучави, Яс, Букарешту	12^{44}	.	.	$6^{\underline{54}}$	$10^{\underline{44}}$	6^{30}		
До Садаґури, Новоселиці .	.	.	.	.	.	.	8^{30}	6^{25}
зі Львова								
До Кракова і Відня . .	8^{40}	2^{50}	$11^{\underline{00}}$	$4^{\underline{55}}$	10^{25}	$6^{\underline{45}}$		
„ Підволочиск	.	1^{56}	$5^{\underline{46}}$	.	9^{50}	$10^{\underline{20}}$		
„ „ з Підзамча .	.	2^{10}	6^{00}	.	10^{14}	$10^{\underline{44}}$		
„ Чернівців, Сучави, Яс, Букарешту	6^{15}	.	.	$10^{\underline{30}}$	2^{40}	10^{35}		
„ Стрия	.	.	.	$5^{\underline{25}}$	9^{33}	$7^{\underline{38}}$		
„ Белзця	.	.	.	9^{15}	$7^{\underline{10}}$			
„ Сколього і Стрия . .	.	.	.	.	.	3^{00}		
„ Кракова, Відня, (т. зв. блискавичний потяг) .	8^{40}	.	.	.	.	.		

Підчеркнені числа означають пору нічну від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано. — Середно-европейский час ріжнить ся від львівского о 36 мінут, а від черновецкого о 44 мінут; коли на зелїзници є 12 год., то на львівскім годиннику є 12 год. 36 мін., а на черновецкім 12 год. 44 мінут.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях.

За редакцию відповідає **Осип Маковей.**

З друкарнї „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Осипа Бучканича.